

ALİ TƏHSİLİN PROBLEMLƏRİ
ПРОБЛЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
PROBLEMS OF HIGHER EDUCATION

UOT 378

Kamal Sərvər oğlu Kamalov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Quba filialının
Humanitar elmlər kafedrasının baş müəllimi
<https://orcid.org/0009-0003-9376-1502>
[https://doi.org/10.69682/arti.2024.91\(4\).42-44](https://doi.org/10.69682/arti.2024.91(4).42-44)

AZƏRBAYCANDA “SOSIAL İŞ” İXTİSASI ÜZRƏ KADR HAZIRLIĞININ
AKTUAL PROBLEMLƏRİ

Kamal Sarvar oğlu Kamalov
старший преподаватель кафедры Гуманитарных наук
Губинского филиала Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ПО
СПЕЦИАЛЬНОСТИ «СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА» В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Kamal Sarvar Kamalov
head teacher of Humanites department at
Guba branch of Azerbaijan State Pedagogical University

STAFF TRAINING ON THE SPECIALIZATION OF "SOCIAL WORK"
IN AZERBAIJAN CURRENT PROBLEMS

Xülasə. Ötən əsrin sonlarında müstəqillik əldə etmiş respublikamızda sosial problemlərin həlli, insanların rifah halının yüksəldilməsi Azərbaycanın gələcək inkişafını şərtləndirən əsas şərtlərdən biri olmuşdur. Bunun üçün, ilk növbədə, bu problemlərin öhdəsindən gələ biləcək yeni və ixtisaslı mütəxəssislərə böyük ehtiyac var idi. Ona görə də ilk növbədə bu mütəxəssislərin yetişdirildiyi ali məktəblərdə tədrisin təşkilinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Ötən müddət ərzində bu sahədə müəyyən işlər görülsə də, əldə olunan təcrübəni qənaətbəxş hesab edə bilmərik. Məqalədə bu kimi zəruri məsələlərə toxunulur və hələ də mövcud olan çətinliklərin həm nəzəri, həm də praktiki cəhətdən həlli üçün tövsiyələr verilir.

Açar sözlər: təhsil, idarəetmə, metod, problem, sosiallaşma, əhali, dərslük, sosial işçi, müasir

Аннотация. Решение социальных проблем и повышение благосостояния людей в нашей республике, получившей независимость в конце прошлого века, были одними из основных условий, определяющих будущее развитие Азербайджана. Для этого, прежде всего, возникла большая потребность в новых и квалифицированных специалистах, которые могли бы заняться решением этих проблем. Поэтому, прежде всего, особое внимание следует уделить организации преподавания в вузах, где готовят этих специалистов. Хотя за прошедший период в этой области была проделана определенная работа, мы не можем считать полученный опыт удовлетворительным.

В статье рассматриваются столь важные вопросы и даются рекомендации как по теоретическому, так и по практическому решению проблем, которые все еще существуют.

Ключевые слова: образование, менеджмент, метод, проблема, социализация, население, учебник, социальный работник, современный

Abstract. Solving social problems and improving people's well-being in our republic, which gained independence at the end of the last century, were among the main conditions determining the future

development of Azerbaijan. For this, first of all, there was a great need for new and skilled specialists who could deal with those problems. The initiation of personnel training in the field of social work in higher schools was intended to solve such problems. The refore, first of all, special attention should be paid to the organization of teaching in higher schools where these specialists are trained. Although some work has been done in this field in the past period, we cannot consider the experience gained as satisfactory. The article addresses such important issues and provides recommendations for both theoretical and practical solutions to problems that still exist.

Keywords: *education, management, method, problem, socialization, population, textbook, social worker, modern*

XX əsrin sonlarında müstəqillik əldə edən Azərbaycanın qarşısında duran başlıca məsələlərdən biri də ölkə əhalisinin sosial rifah halını yaxşılaşdırmaq, sosial müdafiəyə ehtiyacı olan əhali qruplarının ehtiyaclarını diqqətdə saxlamaq, ümumilikdə insanların sosial problemlərinin həlli istiqamətində təcili, həm də konkret tədbirlər görməkdən ibarət idi. Bu isə heç də asan deyildi. Bir tərəfdən bu problemləri həll edəcək idarəetmə strukturunun milli maraqlara uyğun formalaşmaması, bir tərəfdən yeni idarəçilik metodlarına cavab verə biləcək yerli kadrların olmaması, digər tərəfdən isə yaxın gələcəkdə bu istiqamətdə çalışacaq və nəhayət, müasir tələblərə cavab verə biləcək kadr hazırlığının olmaması problemləri birə-beş artırırdı. Bunlar isə digər sahələrdə olduğu kimi, əhaliyə sosial xidmət istiqamətində daha açıq-aydın hiss olunurdu. Açıq etiraf etmək lazımdır ki, əksər respublikalardan fərqli olaraq, Azərbaycanda sosial iş sahəsi üzrə kadr hazırlığı prosesi ləngiyirdi. Nəhayət, 2005-ci ildə respublikamızda ilk dəfə Bakı Dövlət Universitetində, özü də yalnız magistratura pilləsində sosial iş ixtisası üzrə kadr hazırlığına başlandı.

Etiraf edək ki, sosial iş ixtisası üzrə kadr hazırlığı hər bir dövrün real və zəruri məsələsi olmalıdır. Keçmiş SSRİ məkanında bu istiqamətdə kadr hazırlığına o qədər ciddi yanaşılmayıb. Elə bunun nəticəsidir ki, həmin sahədə işləyənlər də əvvəllər müxtəlif xidmət sahələrində çalışanlar və bəzən sosial peşə ilə heç də bağlılığı olmayan insanlar olub. Məhz yeni şəraitə uyğun kadr hazırlığı zamanı da məhz bu amil əsas götürülmüşdü. Amma ölkədə nəinki sosial işçilərin vəzifələri və sosial xidmətlərin funksiyaları, heç bu sahə üzrə kadr hazırlığının aparıldığı haqda yetərincə məlumat yox idi. Ali məktəblərə qəbul imtahanlarının nəticələrinə əsasən bu ixtisaslara qəbul olunanların sabah taleləri necə olacağı elə onların özü üçün də qaranlıq qalmışdı.

Heç kimə sirr deyil ki, ali təhsil müəssisələri həmin dövrdə heç də az problemlərlə üz-üzə qalmadılar. Cəmiyyətin bu haqda məlumatlılığı elə ali məktəbdə dərs deyən müəllimlərdən də yan keçmədi. Gələcək sosial işçiləri yetişdirəcək, ölkəyə insanların sosial müdafiə sahəsindəki problemlərini müəyyənləşdirəcək və aradan qaldıra biləcək kadrların hazırlanması işi bəzən elə bu sahədən az-çox xəbəri olan pedaqoqlara tapşırıldı. Zaman keçdikcə, həmin təsədüfi pedaqoqları sosioloqlar, psixoloqlar, daha təcrübəli sosial işçilər əvəz etdikcə, bu sahədəki boşluqlar aradan qaldırıldı. Amma elmi-metodik cəhətdən mövcud vəziyyəti qənaətbəxş hesab etmək olardımı? Dərslik və dərs vəsaitlərinin olmaması, fənn proqramlarının ölkə reallıqlarının nəzərə alınmadan hazırlanması zamanı bəzən milli maraqlar və xüsusiyyətlər nəzərə alınmamışdı.

Hazırda Azərbaycanda 20-ə yaxın ali məktəbdə və bir onun yarısı qədər də orta ixtisas təhsili müəssisəsində "Sosial iş" ixtisası üzrə kadrlar hazırlanır. Sevindiricidir ki, bu ali məktəblərin bir qismi gələcək sosial işçilərin zəruri tələblərə cavab verən səviyyədə hazırlanması sahəsində kifayət qədər təcrübə qazanmışlar. Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti və onun filialları (Quba və Şəki), Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Azərbaycan Universiteti, Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası kimi ali məktəblərin bu yönümdə fəaliyyəti və tədrisin təşkili vəziyyəti yalnız yüksək dəyərləndirilməlidir. Ümumilikdə, günümüzün tələblərinə cavab verən təhsil prosesi ilə yanaşı, bu ali məktəblərdə sosial iş ixtisası üzrə kadr hazırlığı ilə bağlı aparılan və keçirilən tədbirləri yalnız alqışlamaq olar. Amma bütün bunlara baxmayaraq, bu gün ölkəmizdə həmin ixtisaslar üzrə təhsil alan tələbələrin təminatını ödəyəcək və müasir tələblərə cavab verə biləcək elmi-metodik ədəbiyyatlar hələ də yetərincə deyil. Bəzən tədris prosesini

həyata keçirən müəllimlər bu səbəbdən xarici dərslərlərə müraciət etməli olurlar. Eyni fənn üzrə müxtəlif ali məktəblərdə hazırlanan fənn proqramları da bir-birindən gərqlidir. Bu da həmin fənnləri tədris edən müəllimlərin bəzən bu sahə üzrə mütəxəssis olamaması və belə bir vacib məsələyə subyektiv yanaşmasından irəli gəlir. Bəzi ali məktəblərdə bu ixtisas üzrə hələ ilk məzun buraxılışının olmaması onların son kursda harada istehsalat təzrübəsi keçəcəyi və bu kimi aktual bir məsələnin necə təşkil olunacağı ilə bağlı maraqlı suallar ortaya çıxarır. Tələbələrin xarici ölkələrin ali məktəblərinin uyğun təhsil ocaqları ilə əməkdaşlığı – qarşılıqlı təcrübənin öyrənilməsi, tələbə mübadiləsi, birgə tədbirlərin təşkili də ümumi işə yalnız müsbət təsir göstərə bilər. Bütün bu və digər bu kimi sual doğuran məqamları ümumiləşdirərək təklif etmək istədim ki, 2-ci kursdan başlayaraq, gələcək sosial işçilərin ixtisaslaşması prosesi təşkil olunsun. Konkret olaraq, onların çətin həyat şəraitində yaşayan hansı əhali kateqoriyaları ilə işləyəcəyi elə tələbəlik illərindən müəyyənləşməlidir və gələcəkdə əlillərlə, valideynlərini itirmiş uşaqlarla, ahıllarla, penitensiar müəssisələrsən cəza çəkməkdən azad edilmiş və cəmiyyətə adaptasiyada hələ də problemləri olan və s. bu kimi sosial müdafiəyə daha çox ehtiyac duyulan adamlarla ünsiyyətdə olacaq bu günün tələbəsi – sabahın sosial işçisi indidən özünü olduqca məsuliyyətli bir prosesə hazırlamalıdır. Çünki belə insanlarla işləməmək heç də asan deyil. Ona görə də gələcək mütəxəssislər sabahın hə-

kimləri kimi bu məsuliyyəti dərk etməli və özlərini bu prosesə hazırlamalı, bir sözlə təcrübə toplamalıdır. Digər ən vacib məsələ isə cəmiyyətin özündə geniş maarifləndirmə işlərinin aparılması və bu işdə elə tələbələrin də iştirakı təmin edilməsidir. Bu həm də gələcək sosial işçiləri öz peşələrinə daha məsuliyyətlə yanaşmağa sövq edər. Onlar bir daha dərk edərlər ki, ailə üzvlərindən, qohumlarından, hətta ən yaxın adamlarından doğmalıq hiss etməyən insanların onların mənəvi yardımına daha çox ehtiyacı var.

Problemin aktuallığı. XXI əsrin əvvəllərindən etibarən respublikamızda elm və təhsil sahəsində aktual məsələlərdən biri də yeni yaradılmış “Sosial iş” ixtisası üzrə kadr hazırlığı ilə bağlıdır. Artıq 20 ilə yaxındır ki, bu sahədə mütəxəssis hazırlığı həyata keçirildə də, hələ də görülən tədbirləri yetərli saymaq olmaz. Gələcək sosial işçilərin ali məktəblərdə bacarıqlı və yüksək savada malik mütəxəssis kimi hazırlanmasından başlayaraq onların gənc kadr kimi işlə təminatınadək olan məsələlərdə hələ də müəyyən qədər problemlər var ki, həmin məsələlərin də araşdırılması baxımından məqaləni aktual hesab etmək olar.

Problemin yeniliyi. “Sosial iş” ixtisası üzrə kadr hazırlığında hələ də mövcud olan halların aradan qaldırılması məqsədi ilə irəli sürülən təklif və tövsiyələr problemin elmi yeniliyini şərtləndirir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədən ali və orta ixtisas məktəblərində “Sosial iş” ixtisası üzrə fənnləri tədris edən və çalışan müəllimlər, metodistlər, təhsil alan tələbələr, eləcə də bu sahədə işləyən mütəxəssislər yararlanı bilərlər.

Ədəbiyyat:

1. Qəhrəmanov E.Ə., Əhmədov Y.P. Sosial işin əsasları. / Dərs vəsaiti. – Bakı: “B-print”, 2014.
2. Əhmədov Y.P. Sosial işin nəzəriyyəsi və təcrübəsi. / Ali məktəblər üçün dərslik. – Bakı: PG Nəşrlər Evi, - 2013.
3. Məmmədova R.O. Sosial işə giriş. / Ali məktəblər üçün dərslik. - Bakı, - 2019.
4. Firsov M.V., Studenova E.Q. Sosial işin nəzəriyyəsi. / Ali məktəblər üçün dərslik. - Bakı, - 2018.

E-mail: kamalsarvar@gmail.com
Redaksiyaya daxil olub: 13.05.2024